

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalinete õpetamine põhikoolis õppekava

Kelly Arusoo
6. KLASSI ÕPILASTE ARVAMUSED LUGEMISHUVI SOODUSTAVATE
RAAMATUTE TEEMADE, TEGELASTE JA VALIKU KOHTA
Bakalaureusetöö

Juhendaja: inglise keele algõpetuse nooremlektor Tiia Krass

Tartu 2025

Kokkuvõte

6. klassi õpilaste arvamused lugemishuvi soodustavate raamatute temade, tegelaste ja valiku kohta

Kuigi riiklik õppekava rõhutab lugemishuvi kujundamise ja hoidmise tähtsust, näitavad uuringud, et II kooliastmes hakkab huvi lugemise vastu vähenema. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised raamatuteemad ja -tegelased köidavad 6. klassi õpilasi ning mille alusel nad raamatuid valivad. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude kaudu seitsmelt õpilaselt. Tulemused näitavad, et lugemishuvi on tihedalt seotud õpilasi huvitavate temade ja võimalusega tegelastega samastuda. Kõige köitvamaks peeti tõsielulugusid, peresuhteid ja seiklusi, mis pakkusid samastumisvõimalust, põnevust või võimalust argipäevast eemalduda. Õpilastele meeldisid julged ja targad tegelased ning nad tegid lugemisvalikuid tuginedes pere, kooli ja sõprade soovitudele ning raamatu visuaalsetele tunnustele, nagu kaanekujundus ja paksus.

Võtmesõnad: lugemishuvi, õpilaste arvamused lugemisest, raamatuteemad, raamatutegelased, raamatute valik

Abstract

6th grade students' Opinions of Themes, Book Characters and Book Choice Promoting Reading Interest

Although the National Curriculum highlights the importance of fostering reading interest, studies show a decline in motivation from the lower secondary level. The aim of this bachelor's thesis was to find out which book themes and characters interest 6th grade students and what factors influence their choice of books. Data was gathered through semi-structured interviews with seven students. The findings show that reading interest is closely linked with interesting themes and the possibility of relating to characters. Real-life stories, family relations and adventures were most appealing, offering identification, excitement or escape. Students favored brave and intelligent characters and made their book choices based on the recommendations of family, school and friends, as well as based on visual features like cover design and book length.

Keywords: interest in reading, students' opinions on reading, book themes, book characters, selection process

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade	5
Lugemishuvi ja selle olulisus	5
II kooliastme õpilaste lugemishuvi	6
Raamatuteemade olulisus lugemishuvi soodustamisel	7
Õpilaste eelistatud raamatutegelased lugemishuvi soodustamisel	7
Raamatute valik õpilaste lugemishuvi soodustamisel	8
Metoodika	10
Valim	10
Andmekogumine	11
Andmeanalüüs	12
Tulemused	12
Huvipakkuvad raamatuteemad	13
Kõitvad raamatutegelased	14
Raamatute valikut mõjutavad tegurid	16
Arutelu	17
Tänu sõnad	21
Autorsuse kinnitus	21
Kasutatud kirjandus	22
Lisad	
Lisa 1. Taustaandmed	
Lisa 2. Intervjuukava	
Lisa 3. Näide kodeerimisest	
Lisa 4. Kategooriad uurimisküsimuste kaupa	
Lisa 5. Väljavõte uurijapäevikust	
Lisa 6. Õpilaste nimetatud raamatud koos autoritega	

Sissejuhatus

Lugemishuvi on inimese isiklik, aja jooksul arenev ja püsiv huvi teatud teema või valdkonna vastu, mis muudab lugemise vabatahtlikuks ja nauditavaks tegevuseks (Renninger, 1998) ning kajastub eelistatud teemades (Khairuddin, 2013). Huvi esiplaanile seadmine paneb õpilased sageli vabatahtlikult kaasa töötama ja pingutama ka keerulisemate ülesannete kallal (Robertson & Padesky, 2019). Huvist ajendatud lugemine toob seetõttu endaga kaasa nii õpilase emotsionaalse kui ka sotsiaalse arengu, sest lugedes tutvuvad õpilased neile oluliste uute ideedega (Sullivan, 2015) ning arendavad ka oma emotsionaalset intelligentsust, kaasa arvatud empaatiat (Kucirkova *et al.*, 2017). Lisaks on huvi seotud püsivusega, aidates õpilastel kauem ja põhjalikumalt lugeda, mis omakorda soodustab ka pikemaajalist õppimist ja teadmiste kinnistumist (Hidi, 2001). Forsia jt (2022) järeldasid oma uuringus, et mida suurem on õpilase lugemishuvi, seda suurem on ka tema sõnavara, mistõttu omakorda paraneb ka tema funktsionaalne lugemisoskus. Seega arendab lugemishuvi olemasolu õpilasi igakülgsest, mistõttu on oluline viimase kujundamine ja hoidmine.

Põhikooli riikliku õppekava lisa „Keel ja kirjandus” (2023) toob välja mõtte, et lugemishuvi säilimine on esmatähtis. Ometigi näitavad välismaal läbi viidud uuringud seda, et II kooliastmest hakkab õpilaste huvi lugemise vastu vähenema (Clark *et al.*, 2024; Scholastic & Fluent, 2022). Lugemishuvi võib pidurdada nõrk lugemisoskus (Kirby *et al.*, 2011), ebasobiv kirjanduse valik (Merga, 2014) või koduse eeskuju puudumine (Kasáčová & Babiaková, 2019). Samuti võib lugemishuvi kahaneda, kui õpilane ei suhestu tegelastega ega huvitu teemast (Poletti *et al.*, 2016). Smithi (2009) sõnul võib ka õpetajate lugemissoovituste piiramine üksnes eksamiks vajaliku kirjandusega pärssida õpilaste lugemishuvi.

Lugemishuvi soodustavad mitmed olulised tegurid. Ühes varasemas uuringus selgus, et 6. klassi õpilased eelistavad seiklusteemalisi raamatuid ja lehekülgede arv võiks olla umbes 300 (Aydın & Bağcı Ayrancı, 2018). Lisaks ilmneb uuringutest ka teisi olulisi lugemishuvi soodustavaid tegureid – hea lugemisoskus (Kirby *et al.*, 2011), raamatu eakohasus (Merga, 2014), suhestumisvõimalus tegelastega (Poletti *et al.*, 2016), huvipakkuv teema, kodune lugemiseeskuju (Kasáčová & Babiaková, 2019) ja õpetaja õpilaste huvidest lähtumine (Smith, 2009). Biyik jt (2017) leidsid, et olulisimad tegurid lugemishuvi kujunemisel on huvitav ja seikluslik sisu, köitvad tegelaskujud ning võimalus valida raamatuid vastavalt isiklikele huvidele. Autorile teadaolevalt pole varem Eesti õpilaste arvamus nendest aspektidest uuritud. Uus teadmine oleks abiks nii lapsevanematele kui ka õpetajatele, kes õpilaste

arvamusi teades saaksid õpilasi tõhusamalt lugema suunata. Samuti võib õpilaste kaasamine oma lugemiskogemuse kujundamisse nende lugemishuvi soodustada.

Teoreetiline ülevaade

Lugemishuvi ja selle olulisus

Huvi ei ole kaasasündinud, vaid see tekib kokkupuutes kindlate objektidega, milleks selles töös on lugemine. Seejuures on oluline, missugune on inimese ja objekti vaheline suhe – mida tugevam on suhe, seda suurem on huvi (Mustadi & Amri, 2020). Huvi esiplaanile seadmine paneb õpilased sageli vabatahtlikult kaasa töötama ja pingutama ka keerulisemate ülesannete kallal (Robertson & Padesky, 2019). Huvi aitab lugemisprotsessi paremini käivitada ja loetust aru saada (Ugwu, 2019). Lugemishuvi on isiklik omadus, mis areneb aja jooksul ja muutub püsivaks seoses kindla teema või valdkonnaga, olles mõjutatud inimese teadmiste tasemest, väärtustest ning positiivsetest emotsioonidest (Renninger, 1998).

Lugemishuvi soodustab õppimist ja aitab kaasa akadeemilisele edule (Kucirkova *et al.*, 2017). Nimelt on lugemishuvi seotud püsivusega, aidates õpilastel kauem ja põhjalikumalt lugeda, mis omakorda soodustab ka pikemaajalist õppimist ning teadmiste kinnistumist (Hidi, 2001). Seejuures paneb tõeline huvi loetava vastu õpilasi lugemisse rohkem vaimset energiat panustama ja sügavamalt keskendumata (Fulmer *et al.*, 2015). PISA ehk noorte teadmiste ja oskuste rahvusvahelises uuringus leiti oluline seos lugemisrõõmu ja akadeemiliste tulemuste vahel – need, kes naudivad lugemist, arendavad praktika kaudu oma oskusi ning saavutavad paremad tulemused (Tire *et al.*, 2019). Seega, mida rohkem õpilased loevad, seda laiem on nende teadmiste pagas (Khairuddin, 2013).

Kriitiline mõtlemine on oluline oskus, mis toetab lugemisoskuse arengut. Kaasatud ja motiveeritud lugejad arendavad tõenäolisemalt paremaid analüütilisi ja hindamisoskusi, mis on olulised nii teksti mõistmisel kui ka selle sisu kriitilisel hindamisel (Aloqaili, 2012). Kriitilise mõtlemise oskuse olulisust rõhutavad ka Fahim ja Kamali (2011), kes leidsid, et kõrgema kriitilise mõtlemise tasemega õpilastel on suurem võime mõista keerulise sõnavaraga tekste. Seega aitab kriitiline mõtlemine õpilastel paremini toime tulla keerukate tekstidega, muutes lugemisprotsessi tõhusamaks ja sisukamaks.

Lugemishuvi seos sõnavara ulatusega väärib samuti esiletõstmist. Forsia jt (2022) uuringu kohaselt mõjutab õpilase lugemishuvi tema sõnavara ulatust: mida rohkem õpilane loeb, seda rikkalikumaks muutub tema sõnavara. Laiem sõnavara omakorda toetab funktsionaalse lugemisoskuse arengut, aidates õpilastel mõista erinevaid tekstiliike ja

kontekste. Seega võib lugemishuvi kujuneda oluliseks teguriks õpilase sõnavara laiendamisel, pakkudes tuge kogu tema õpioskuste arengule. Santi jt (2021) järeldasid, et õpilased, kellel on tugevam lugemishuvi, omandavad sõnavara tõhusamalt. Näiteks inglise keelt võõrkeelena õppijate seas läbi viidud meta-analüüs kinnitas positiivset seost lugemishuvi ja sõnavara omandamise vahel. Seega on lugemishuvi ja sõnavara areng omavahel tihedalt seotud, kusjuures suurenenud lugemishuvi võib viia rikkalikuma sõnavarani ning toetada õpilase üldist keelelist ja akadeemilist arengut.

Lugemishuvi mõju ulatub kaugemale lugemisoskuse ja sõnavara arendamisest, omades ka olulist rolli õpilaste emotsionaalses ja sotsiaalses arengus. Lugemine avab õpilastele võimaluse tutvuda erinevate seisukohtade ja ideedega, mis aitavad neil mõista teiste inimeste tundeid ning kogemusi, arendades empaatiat ja sotsiaalset teadlikkust (Sullivan, 2015). Emotsionaalne intelligentsus, mida lugemine toetab, on olulise tähtsusega mitte ainult õpilaste akadeemilises edus, vaid aitab neil paremini toime tulla ka erinevates suhtlusolukordades ja konfliktides (Kucirkova *et al.*, 2017). Samal ajal mõjutavad lugemisel kogetud emotsioonid ka õppimist. Positiivsed tunded, nagu uudishimu, põnevus ja rahulolu, soodustavad sügavamat seotust tekstiga ning parandavad teadmiste omandamist ja teksti mõistmist. Pekrun (2021) rõhutab, et positiivne emotsionaalne seotus aitab õpilastel keskenduda ja stimuleerib motivatsiooni, mis on edukaks õppimiseks vajalik. Vastupidiselt võivad negatiivsed emotsioonid nagu frustratsioon või ärevus takistada keskendumist ja vähendada õpimotivatsiooni, muutes lugemisprotsessi keerulisemaks ja vähem tõhusaks.

II kooliastme õpilaste lugemishuvi

Suur hulk õpilasi ei ole huvitatud vabatahtlikult lugemisest (Merga, 2014). II kooliastmes, kuhu kuuluvad tavaliselt 4.–6. klassi õpilased, kipub lugemishuvi kahanema (Clark *et al.*, 2024; Scholastic & Fluent, 2022). Algklassides naudib üle poolte õpilastest lugemist, aga II kooliastmes langeb see alla 40% (Clark *et al.*, 2024). Sama tendents ilmneb ka Eesti PISA 2018 uuringu tulemustest, kus 27% Eesti 15-aastastest õpilastest arvas, et lugemine on ajaraiskamine, mis on 4,3% rohkem kui 2009. aastal. 43,4% Eesti õpilastest tunnistas, et loeb vaid siis, kui see on vajalik (Tire *et al.*, 2019).

Võimaliku põhjusena lugemishuvi vähenemisel on välja toodud halb lugemisoskus. Loetu mittemõistmine võib vähendada sisemist motivatsiooni, sest õpilane ei koge lugemisest rahulolu ega märka edusamme (Kirby *et al.*, 2011). Samuti takistab lugemishuvi kujunemist teadmatus vanusele sobivast kirjandusest, mis võib tekitada frustratsiooni (Merga, 2014).

Lugemishuvi võib kaduda ka siis, kui õpilane ei suhestu tegelastega, ei huvitu teemast (Poletti *et al.*, 2016), või puudub kodune eeskuju, sest vanemad ei loe ise ega suuna lapsi raamatuid lugema (Kasáčová & Babiaková, 2019). Lisaks leidis Smith (2009), et ka õpetajad võivad pärssida õpilaste lugemishuvi. Tema uuringust selgus, et õpetajatel on aastatega tekkinud eksamiteks väärtuslikust ja vajalikust raamatute valikust kindel ettekujutus ning nad ei lähtu seejuures lugemise soovitamisel õpilaste huvidest ega lugemiseelistustest. Järgnevates alapeatükkides keskendutakse põhjalikumalt II kooliastme lugemishuvi mõjutavate raamatute teemadele, tegelastele ja valikule.

Raamatuteemade olulisus lugemishuvi soodustamisel

Õpilaste lugemishuvi toetamisel on oluline, et kirjandus II kooliastmes arvestaks nende vanusest tulenevaid arenguvajadusi, pakkudes lugemist, mis kujundab huvi ja soovi loetut sügavamalt mõista. Õpetaja lugemisteemade valik võiks sisaldada erinevaid žanre, alates klassikalistest teostest kuni tänapäevaste seiklus- ja fantaasiajuttudeni (Org, *s.a.*). Khairuddini (2013) sõnul võib lugemishuvi kajastuda just lemmikžanrite ja -teemade valikus. Samuti tuleb luua eetilisi väärtusi ja arendada empaatiavõimet, kuna lastekirjandus on oluline isiksuse kasvataja ja ühiskondlike väärtuste suunaja (Org, *s.a.*). Kirjanduse valimisel on oluline ka arvestada õpilaste huvidega, et tekitada püsivat lugemishuvi, mis toetab õpilaste enesehinnangut ja õpikogemusi, sest nad tunnetavad kontrolli oma lugemisprotsessi üle (Vuong *et al.*, 2021). Õigesti valitud ja huvipakkuvad raamatud suurendavad õpilaste lugemishuvi ja loovad püsiva lugemisharjumuse (Aydın & Bağcı Ayrancı, 2018).

Aydın ja Bağcı Ayrancı (2018) uuringu põhjal on 6. klassi õpilaste kõige populaarsemad teemad seiklusjutud ja emotsionaalsed lood. Õpilased mainisid, et seiklused võimaldavad neil looga haakuda ja tunda end justkui tegevuse keskel. Samas kutsuvad emotsionaalsed lood esile tundeid ja võimaldavad emotsionaalselt kaasa elada (Aydın & Bağcı Ayrancı, 2018). Clark jt (2024) leidsid, et 11–14 aastased õpilased naudivad lisaks seikluslugudele ka fantaasiajutte, koomikseid ja graafilisi romaane ning düstoopilisi lugusid. Eesti uuringust ilmnis, et õpilased eelistasid lugemiseks võimalusel valida uudiskirjanduse teoseid (Vapper, 2018).

Õpilaste eelistatud raamatutegelased lugemishuvi soodustamisel

II kooliastme lõpuks peaks õpilane oskama iseloomustada ja võrrelda teose tegelasi, tuua välja nende iseloomujooned ja käitumismustrid ning suhted teiste tegelastega. Õpilane peaks suutma arutleda tegelastega seotud probleemide ja nende lahendusviiside üle, samuti oskama

analüüsida, milliseid väärtushoiakuid tegelased esindavad ja kuidas need võivad lugejat mõjutada (Ainevaldkond „Keel ja kirjandus”, 2023). Lugemishuvi hoidmisel on oluline, et õpilased suudaksid suhestuda tegelastega, kes on nende jaoks huvitavad või tähenduslikud (Poletti *et al.*, 2016). Eeskujuks kujunevad tegelased jagavad lugejatega tihti ühiseid jooni ja omavad mõnda silmapaistvat omadust või annet, mis õpilasi inspireerib (Männiste, 2018). Lisaks aitavad erinevaid kultuuritaustu, identiteete ja eluviise esindavad tegelased laiendada noorte arusaama maailmast. Sellised tegelased suurendavad empaatiavõimet ja loovad ühendusi erinevate kogemuste ja väärtuste vahel (Org, 2022).

Tegelaskujude arendamise võtted, nagu dialoog ja sisemine monoloog, mängivad suurt rolli lugejate kaasatuse suurendamisel. Dialoog kirjanduses toimib elavdava narratiivivõttena, mis kujundab tegelaste iseloomu, peegeldab nende emotsioone ja suhteid ning võimaldab lugejal empaatiliselt suhestuda nii tegelaste kui ka nende maailmaga (Koivisto & Nykänen, 2016). Sisemonoloog võimaldab lugejal süveneda tegelase mõttemaailma ja emotsioonidesse, mis võib soodustada empaatilist suhestumist ja psühholoogilist kaasatust (van Lissa *et al.*, 2016). Ka tegelaste arendamine nende isiksuse, motivatsiooni ja konfliktide kaudu on lugejate kaasamisel oluline. Männiste (2018) leiab, et 4.–5. klassi õpilastes võivad süvitsi välja arendatud tegelaskujud tekitada suuremat huvi ja arutlemisvalmidust, kuna need tegelased pakuvad rohkem mõtlemisainet.

Põnevad, juurdlemisainet pakkuvad ja ka lugejat kõnetavad tegelaskujud aitavad kaasa lugemishuvi hoidmisele. Seni ja Karaguli (2021) uurimusest selgus, et õpilased hindavad tegelaste isiksuseomadusi rohkem kui nende füüsilist tugevust või sotsiaalset staatust. Nad väärtustavad positiivseid omadusi, nagu heasüdamlikkus, julgus ja ausus, mis pakuvad neile eeskujut. Samas juhib Org (2022) tähelepanu, et tegelaskujud ei pea olema ainult „positiivsed eeskujud”. Ka realistlike ning keerukate tegelastega on võimalik sügavamalt suhestuda ja nende vastu empaatiat tunda. Noored eelistavad sageli ka tegelasi, kellega nad saavad suhestuda kas vanuse, sarnaste kogemuste või probleemide tõttu (Sen & Karagul, 2021).

Raamatute valik õpilaste lugemishuvi soodustamisel

Põhikooli riikliku õppekava lisas „Keel ja kirjandus” (2023) on välja toodud, et II kooliastme õpilasel tuleb lugeda sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest. Sellegipoolest peab õpetaja jätma õpilastele ka valikuvõimaluse. Suur osa (90%) 12–14-aastastest nautisid enim raamatuid, mille nad olid ise välja valinud. Sellised raamatud loevad nad ka märksa tõenäolisemalt lõpuni. Umbes 70% teismelistest loeksid rohkem, kui leiaksid rohkem raamatuid, mis neile meeldivad (Scholastic Australia, 2016).

II kooliastme õpilaste lugemisteoste valikut mõjutavad mitmed tegurid, mis hõlmavad isiklikke eelistusi (Ateş *et al.*, 2012; Merga, 2014; Poletti *et al.*, 2016; Vuong *et al.*, 2021) ja keskkonnamõjusid (Scholastic & Fluent, 2022; Vuong *et al.*, 2021; Wanders *et al.*, 2021). Oluliseks mõjutajaks on õpilase huvi ja seotus loetava teemaga. Kui raamat vastab õpilase huvidele ja pakub kaasahaaravat sisu, on tõenäolisem, et õpilane selle raamatu lugemiseks valib ja ka lõpuni loeb (Poletti *et al.*, 2016). Suurt rolli mängib ka raamatu kujundus: õpilased eelistavad teoseid, kus on silmatorkavad illustratsioonid ja kaanekujundus. Seevastu väldivad õpilased teoseid, kus on pealtnäha liiga palju teksti, pikad lõigud, keeruline sõnavara ning suur lehekülgede arv (Ateş *et al.*, 2012). Kui raamat on liiga keeruline või ei vasta ootustele, võib see põhjustada lugejas frustratsiooni ja viia lugemisest loobumiseni (Merga, 2014). Aydın ja Bağcı Ayrancı (2018) uurimusest selgus, et 6. klassi õpilased eelistavad seiklusteemasid. Ideaalne raamatu pikkus õpilaste jaoks jääb ligikaudu 300 lehekülje piirsesse – see viitab nende valmisolekule pühenduda pikematele tekstidele, eeldusel et sisu on kaasahaarav.

Lugemisteoste valikut mõjutab ka kodu- ja koolikeskkond (Scholastic & Fluent, 2022). Õpilased teevad sageli oma valikud ise, kuid oluline on ka nende suunamine (Ateş *et al.*, 2012). Õpilased on tõenäolisemalt huvitatud lugemisest, kui nad valivad raamatuid usaldusväärsete soovitusete põhjal, mitte pelgalt isikliku eelistuse alusel (Vuong *et al.*, 2021). Õpetajad, vanemad ja sõbrad mängivad võtmerolli õpilaste ühiskondliku huvi kujundamisel. Õpetajad suunavad kriitilist mõtlemist, vanemad kasvatavad eeskujude kaudu ning sõbrad mõjutavad hoiakuid ja käitumist (Wanders *et al.*, 2021). Kui lapsevanemad ise loevad ja suunavad ka lapsi lugema, pakuvad nad positiivset eeskujude ja motivatsiooni. Samas kui lugemisharjumus kodus puudub, võib ka õpilase lugemishuvi jääda tagasihoidlikuks (Kasáčová & Babiaková, 2019). Õpetajate roll võib ka olla kahetine: kuigi nad on olulised eeskujud, võivad nende pigem eksamitele kui õpilaste huvidele orienteeritud raamatusoovitused laste lugemishuvi pidurdada. Seetõttu on oluline, et õpetaja arvestaks õpilaste huvidega (Smith, 2009). Vapper (2018) järeldas, et õpetajate poolt pakutud raamatud ei tekitanud sageli huvi, kuna õpilased ei saanud nende sisust aru, mis vähendas ka nende lugemissoovi.

Teoriast võib järeldada, et kuigi õpilaste lugemishuvi soodustamine on oluline (Forsia *et al.*, 2022; Hidi, 2001; Khairuddin, 2013; Kucirkova *et al.*, 2017; Robertson & Padesky, 2019; Sullivan, 2015), on nende lugemishuvi madal (Clark *et al.*, 2024; Scholastic & Fluent, 2022). Samas sätestab põhikooli riikliku õppekava lisa „Keel ja kirjandus” (2023), et lugemishuvi säilitamine on esmatähtis. Seetõttu on oluline teada saada õpilaste endi

arvamused lugemishuvi soodustavate tegurite kohta. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised raamatuteemad ja -tegelased köidavad 6. klassi õpilasi ning mille alusel nad raamatuid valivad. Töö eesmärgist lähtuvalt sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Milliste raamatuteemade lugemisest huvituvad 6. klassi õpilased?
2. Missugused raamatutegelased köidavad 6. klassi õpilasi?
3. Mille alusel valivad 6. klassi õpilased lugemiseks teoseid?

Metoodika

Bakalaureusetöös rakendati kvalitatiivset uurimisviisi, mis võimaldas põhjalikult uurida osalejate arvamusi uurimisteemaga seoses (Flick, 2009). See meetod pakub võimalust keskenduda haruldastele ja unikaalsetele nähtustele. Samuti aitab selline lähenemine säilitada tekstide sisulist rikkust ja mõtestatult väljendada uurimisteemaga seonduvat, vältides liigset lihtsustamist ja moonutamist (Kalmus *et al.*, 2015).

Valim

Valimi moodustamiseks kombineeriti ettekavatsetud ja mugavusvalimit. See tähendab, et uuritavad valitakse teadlikult kindlate kriteeriumite järgi ning on uurijale samal ajal mugavalt ligipääsetavad (Õunapuu, 2014). Lähtuvalt bakalaureusetöö uurimiseesmärgist peeti silmas, et uuritav oleks 6. klassi õpilane ja sooviks lugemishuvi soodustamise teemal kaasa rääkida.

Sobivate uuritavate leidmiseks võttis autor ühendust ühe tuttava tegevõpetaja ja ka selle kooli direktoriga, kelle nõusolekul läks töö autor uurimust kooli tutvustama. Kõigile õpilastele jagati lapsevanema nõusoleku vormid, mille pidid järgmiseks päevaks õpetajale tagasi tooma, kui olid nõus uuringus osalema. Nõusolekut pidi kinnitama ka lapsevanema allkiri. Kokku koguti kuus positiivse vastusega nõusoleku vormi.

Enne uuringu läbiviimist selgitati kogu protseduuri ka uuritavatele kinnitades, et uuringus osalemine on vabatahtlik ja nad võivad sellest ka loobuda. Uuringus sai osaleda vaid lapsevanema nõusolekul, kes allkirjastas vastava dokumendi. Uuringus osalejatele tagati konfidentsiaalsus – nende nime ei avalikustata, selle asemel kasutatakse koode ning vastuseid ei näe keegi peale uuringu läbiviija ja kaaskodeerija.

Taustaandmetena märgiti uuritavate sugu, vanus, kas neile meeldib lugeda, kui tihti nad seda teevad ning kui palju aega nad tavaliselt korraga lugemisele pühendavad (Lisa 1). Uuritavaid oli kokku koos prooviuuringus osalenuga seitse, kellest kaks olid poisid ja viis

tüdrukud. Intervjueeritavad olid 12–13 aastat vanad. Uuritavate anonüümsuse tagamiseks on kasutatud nende nimede asemel märgistust Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5, Õ6 ja Õ7.

Andmekogumine

Andmete kogumiseks viidi õpilastega läbi individuaalintervjuud. Tegemist oli poolstruktureeritud intervjuudega, mis lubab intervjuud kohandada vastavalt olukorrale. Samuti võimaldab seesugune lähenemine koguda põhjalikumat ja detailsemat teavet, mis on kvalitatiivses uurimuses eriti oluline (Ruslin *et al.*, 2022).

Intervjuu küsimuste koostamisel lähtuti bakalaureusetöö uurimisküsimusest, mis jagati vastavalt alapunktidele kolmeks: teemade eelistused (näiteks: *Millised teemad köidavad sind raamatutes kõige rohkem ja millised jätavad pigem külmaks?*), köitvad raamatutegelased (näiteks: *Millised omadused teevad raamatutegelase unustamatuks?*) ning valikute tegemine (näiteks: *Kuidas mõjutavad kodu ja vanemad sinu lugemisharjumusi ning raamatute eelistusi?*).

Enne põhiuuringut teostati prooviuuring, mille abil hangiti informatsiooni esialgse intervjuukava sobivuse kohta, et sisse viia vajalikud parandused. Näiteks otsustati raamatukangelase asemel kasutada raamatutegelast (Lisa 2), kuna uuritav mõistis, et kangelase all peetakse silmas erakordset tegelast, kes tegutseb teiste hüvanguks, ning seetõttu oskas välja tuua vaid äsja loetud „Kalevipoja”. Lisaks andis see autorile võimaluse harjutada intervjuu läbiviimist ja sellest kogemusest õppida. Prooviuuringu andmeid kasutati põhiuuringus.

Õpetajaga kooskõlastatult viidi ülejäänud kuus intervjuud läbi 2025. aasta veebruaris ja märtsis eesti keele ja kirjanduse õpetaja nõusolekul kirjanduse tundide ajal eraldi ruumis. Selline korraldus tagas osalejatele privaatsuse ja turvatunde, võimaldades neil väljendada oma mõtteid ja kogemusi avatult, ilma kõrvaliste isikute juuresolekuta, mis aitas omakorda luua usaldusliku vestluskeskkonna. Lühim intervjuu kestis 18 minutit ning pikim 22 minutit, keskmine intervjuu pikkus oli umbes 20 minutit. Intervjuud salvestati turvalisse seadmesse. Nii intervjuu alguses kui ka lõpus korraldi õpilasele, et talle tagatakse täielik konfidentsiaalsus ning osalemine on vabatahtlik ja seega on tal õigus uurimusest igal hetkel taganeda. Õpilaselts küsiti, kas ta soovib intervjuud transkribeerituna lugeda, jaatava vastuse korral edastas autor faili õpilasele meilile. Seda võimalust kasutas viis õpilast, kes soovisid oma vastuseid üle vaadata.

Andmeanalüüs

Andmete analüüsiks kasutati induktiivset sisuanalüüsi, kus andmete kodeerimisel ja kategoriseerimisel lähtuti ainult uurimuses kogutud intervjuude andmetest. Intervjuude vastused kodeeriti tähenduslike üksuste kaupa – üksikud sõnad, laused või lõigud, mis sisaldasid uurimisküsimuste seisukohalt olulist informatsiooni (Kalmus *et al.*, 2015). Nädalase vahega viidi läbi ka teine kodeerimine, et tuvastada võimalikke erinevusi ja teha vajalikke muudatusi.

Esmalt transkribeeriti intervjuud täies mahus turvalisuse huvides parooliga kaitstud keskkonda. Transkribeerimise lihtsustamiseks kasutati veebipõhist kõnetuvastust (<https://tekstiks.ee>), kuhu saadetud helifail muudeti automaatselt tekstiks. Ühtlasi asendati seal uuritavatele anonüümsuse tagamiseks nimed pseudonüümidega. Täispikk transkribeeritud fail kustutatakse peale bakalaureusetöö kaitsmist.

Transkribeeritud failid viidi QCMap keskkonda, kus viidi läbi kodeerimine. Korduva läbilugemise käigus tuvastati tähenduslikud üksused, mis aitasid vastata uurimisküsimustele (Lisa 3), järgides Kalmuse jt (2015) soovitusi. Tulemused jagati sarnasuste põhjal kategooriatesse, lähtudes uurimusküsimuse sisust ja eesmärgist (Kalmus *et al.*, 2015). Kategoriseerimise tulemusel moodustus 1. uurimisküsimuse alla neli kategooriat, 2. uurimisküsimuse alla kolm kategooriat ning 3. alla neli kategooriat (Lisa 4) ning erinevaid koode oli kokku 94.

Andmeanalüüsi usaldusvärsuse tagamiseks kaasati kaaskodeerija, kelle ülesanne oli kodeerida osa andmetest paralleelselt, et vähendada subjektiivsust ja parandada tulemuste täpsust (Creswell & Miller, 2000). Kaaskodeerija kodeeris kolm intervjuud, mille järel võrreldi tulemusi, analüüsiti lahknevusi kuni saavutati üksmeel. Näiteks lepiti koostöös kaaskodeerijaga kokku, et koodid „positiivne tegelane” ja „rõõmus tegelane” võiks liita üheks koodiks „rõõmus”. Lisaks kasutas töö autor uurijapäevikut (Lisa 5), kuhu dokumenteeriti intervjuuerimise käigus tekkinud tähelepanekud ning analüüsiprotsessi jooksul tehtud otsused ja nende põhjendused. See tagas analüüsi läbipaistvuse ning võimaldas protsessi hiljem reflekteerida (Laherand, 2010).

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised raamatuteemad ja -tegelased köidavad 6. klassi õpilasi ning mille alusel nad raamatuid valivad. Tulemused esitatakse uurimisküsimuste kaupa. Usaldusvärsuse eesmärgil lisatakse tsitaate intervjuudest. Igal

intervjueeritaval on oma kood, kus täht tähistab õpilast ning numbrid on pandud vastavalt intervjuu läbiviimisele. Tsitaadid esitatakse kaldkirjas, lühendamisel on kasutatud märget (...) ja selguse huvides on mõningaid tsitaate keeleliselt toimetatud. Lisades on välja toodud õpilaste nimetatud raamatute pealkirjad koos autoritega (Lisa 6).

Huvipakkuvad raamatuteemad

Uurimisküsimuse “Milliste raamatuteemade lugemisest huvituvad 6. klassi õpilased?” puhul ilmnes neli kategooriat: uued ja meelelahutuslikud teemad, pere ja inimsuhete teemad, seiklus- ja põnevusteemad, tõsielulised ja sügavamad teemad.

Uuritavad tõid välja, et neile meeldivad uued ning tundmatud teemad. Seda põhjendati sooviga oma silmaringi avardada, maailma natuke teisiti näha ja kogeda ning et ei peaks mõtlema igapäevastele asjadele. Õpilased mainisid teemasid, mis käsitlevad tulevikku, tehnoloogilisi muutusi ja elu võimalusi väljaspool Maad („Horlok ja Ürgvärava võti”). Lisaks väideti, et eelistatakse väljamõeldud lugusid, mida pole päriselt võimalik kogeda. Uuringus osalenute hulgas oli õpilasi, kellele meeldib lugeda humoorikad raamatud, mida on lihtsalt lõbus lugeda, kuid hinnati ka köitvaid kirjeldusi raamatutes.

(...) sellised raamatud, kus nagu kus ei toimugi eriti midagi, vaid on hoopis lihtsalt huvitav atmosfäär (...) (Õ2)

Perekonnateemaliste raamatute puhul mainiti enim neid, kus leidub saladusi, konflikte ja draamasid, mis peegeldavad perekonna raskusi, tekitades lugejas kahjutunnet („Kadri”, „Nõod”, „Väikesed naised”). Mõned õpilased ütlesid, et neile meeldivad armastuslood, kus on nii draamat kui ka kirge. Armastusteemasid eelistati eeskuju võtmise mõttes – turvalises keskkonnas saab oma pilguga jälgida tegelaste valikuid ja õppida nende vigadest („Kõik algab meist”). Kõigile siiski armastusteemad ei meeldi, sest neid peeti igavaks või „kohutavalt juustuseks” (Õ2).

Seiklus- ja põnevusteemade kategoorias nimetati seiklusjutte, krimi- ja detektiivilugusid ja kangelastega seotud raamatuid. Valdavalt meeldisid õpilastele seiklusjutud, kus alatasa midagi juhtub ja lugejad saavad seiklusi kogeda kodust lahkumata. Seikluslood pakuvad intervjuudes välja toodu põhjal kõneainet ka klassikaaslastega vesteldes: kuidas sellistes olukordades ise käituda või milliseid lahendusi leida. Näiteks leiti, et köitvaks seiklusraamatuks on „Paddingtoni seiklused”. Krimi- ja detektiivjuttude puhul meeldis küsitletutele, kui loos on natuke tapmist, ähvardusi, väljapressimist, vangistust, sest need muudavad loo põnevaks ning tekitavad närvikõdi („King nr 40”).

Kriminaalmüsteeriumid (...) kuna need lisavad põnevust ja pinevust ja eriti siis, kui nad on päriselt ka juhtunud (...) (Õ1)

Kangelaslugude puhul meeldis õpilastele lugeda sellistest tegudest, mida nad ise kunagi teha ei julgeks. Näiteks peeti Kalevipoja vägitegudest lugemist põnevaks.

Kõige enam huvi näitasid õpilased üles tõsieluliste ja sügavamate teemade lugemise vastu. Intervjueeritavad tõid välja, et neile meeldivad teemad, millega saab samastuda, mistõttu eelistatakse kaasaegseid teemasid. Enim arutelu tekitavad sellised raamatud, mis kajastavad kooliteemasid, kuna igapäevaselt ollakse selles keskkonnas ning seetõttu on see kõige tuttavlikum. Uuritavate seas oli ka neid õpilasi, kes mainisid tõsisemaid teemasid, nagu kiusamine, koduvägivald ja lapsepõlvetraumad („Ei iial enam”, „Kadri”, „Äraspidi armastus”).

Sellised kiusamise teemad (...) koduvägivalla omad ka huvitavad (...) need on tõsised teemad (...) need ikka toimuvad igal pool (...) kahju hakkab, aga samas huvitab. (Õ7)

Oli ka õpilasi, kellele meeldisid endisaegsed ja ajaloolised teemad, kuna möödunud aega ei saa enam uuesti kogeda ning on huvitav lugeda sündmustest, millest midagi ei teata ja mis enam ei kordu. Lisaks avardavad sellised raamatud silmaringi („Maailma lühiajalugu noorele lugejale”).

Kokkuvõtvalt võib väita, et uute ja meelelahutuslike teemade puhul oli õpilaste lugemismotiiviks silmaringi avardamine ning igapäevaelust põgenemine. Suuremat huvi tõsieluliste teemade vastu pakkus samastumise võimalus. Pere ja inimsuhete teemat eelistati siis, kui sooviti lugeda teiste suhetes valitsevatest konfliktidest või saladustest. Seiklusjutte pidasid intervjueeritavad heaks ajaviiteks, mis pakuvad midagi põnevat.

Kõitvad raamatutegelased

Teise uurimisküsimuse „Missugused raamatutegelased kõidavad 6. klassi õpilasi?” puhul moodustus õpilaste vastuste põhjal kolm kategooriat: positiivsed omadused, negatiivsed omadused ning füüsilised omadused ja iseloomustus.

Raamatutegelaste kõitvate positiivsete omaduste all nimetati eelkõige tegelaste julgust, kangelaslikkust, tarkust ja ratsionaalsust. Julgust seostati selliste tegelastega, kes julgesid erineda ja sõandasid oma arvamust avaldada (Lily teosest „Ei iial enam”). Sarnaselt julgusega väideti ka kangelaslikkuse puhul, et need tegelased ei karda end teiste kaitsmiseks ohtu seada ning tegutsevad õigluse nimel, mistõttu on nad lugejale ka eeskujuks (Harry Potter samanimelisest romaanisarjast). Kangelaslikkusega seostati ka hoolivust ja lahkust teiste

vastu (Arabella teosest „Arabella, mereröövli tütar”). Positiivseks omaduseks peeti ka tarkust ja ratsionaalsust, millest lähtuvalt tegi peategelane läbimõeldud otsuseid, kavaldas teisi üle ning pääses seetõttu keerulistest olukordadest (Tom Sawyer teosest „Tom Sawyeri seiklused”).

Mulle meeldivad need tegelased, kes ei ole liiga kohutavalt naiivsed (...) Nad kasutavad oma loogikat ja lähtuvad reaalsusest, mitte ei soovi ega mõtle ainult asju välja. (Õ2)

Intervjuueritavad tõid välja ka tegelaste negatiivseid omadusi, mis tekitasid neis tugevaid emotsioone – näiteks vastumeelsust, aga samas ka huvi. Isegi negatiivsete joontega tegelased võivad olla köitvad ja lugemiselamust rikastavad. Uuritavad tõdesid, et neile meeldivad tegelased, kes ei ole üdini head ega perfektsed, sest nendega on lihtsam samastuda ja nende vastu empaatiat tunda (Alex teosest „Äraspidi armastus”). Intervjuudes avaldati ka arvamust, et võimuahned tegelased võivad olla meeldivad, kuna oleks tore ka ise kogeda, mis tunne on seesugust võimu omada. Negatiivse raamatutegelase köitva omadusena nimetati ka salakavalust, mida peeti põnevaks seetõttu, et tegelane teeskleb kogu loo vältel sõprust, paljastades end alles lõpuks pahalasena, mis lisab raamatule põnevust. Üks õpilane pidas oluliseks vajadust tegelast mõista, mis võib aga tekitada vastakad tunded tegelase vastu:

Ma proovin mitte väga palju neid vihata. Ma proovin nagu mõista (...) aga kui ma ei saa, siis ma vihkan neid. (Õ4)

Leidus ka arvamusi, milles väljendati antipaatiat negatiivsete tegelaste vastu, kuid seda ei osatud põhjendada.

Füüsiliste omaduste ja iseloomustuse puhul leidsid paljud uuritavad, et tegelane võiks olla veidi vanem, et saaks näha, kuidas ta oma elu elab, sest vanemaealistel tegelastel juhtub sageli rohkem sündmusi, millest on põnev lugeda. Mõned õpilased väitsid, et samas vanuses tegelasega saab kergemini samastuda ning teda ka paremini mõista, sest probleemid on tuttavad. Ka tegelase sugu mängis raamatukangelaste hindamisel rolli. Mitmel korral nimetati, et peategelane võiks olla lugejaga samast soost, siis on temaga kergem suhestuda ja teda on parem mõista. Samuti peeti põhjalikult tutvustatud tegelast köitvamaks:

Peategelased, (...) kellest on kõige rohkem juttu, kelle vaadet (...) kõige rohkem kirjeldatakse (...) see tavaliselt meeldib rohkem. (Õ7)

Kokkuvõtvalt pidasid õpilased positiivseteks raamatutegelasteks julgeid ja tarku tegelasi, kes teisi aitavad ega jää keerulises olukorras hätta. Negatiivseks, ent samas köitvaks omaduseks peeti tegelase suutlikkust tekitada lugejas tugevaid tundeid või huvi, olgu siis vastumeelsust või pinget, mis muudab tegelase intrigeerivaks ja huvitavaks. Samas füüsiliste

omaduste ja iseloomustuse osas leiti, et tegelane võiks olla lugejale sarnane, et temaga oleks lihtsam samastuda.

Raamatute valikut mõjutavad tegurid

Kolmandana uurimisküsimuse „Mille alusel valivad 6. klassi õpilased lugemiseks teoseid?” tekkis saadud vastustest neli kategooriat: kodu ja perekond, kool, sõbrad ja raamatu omadused.

Kodu ja perekonna kategooria all tõid intervjueeritavad välja, et neile on ostetud koju raamatuid ja nad on leidnud nende seast meelepärast lugemist, sest nende pere suunab neid lugema. Mõned uuritavad ütlesid ka, et nende vanemad loevad raamatuid ning on ka innustanud neid lugema raamatusoovitusi andes. Lisaks tunnistati, et vanemad kontrollivad, kui palju on loetud, ja sunnivad lugema, kui koolis on antud koduseks lugemiseks kirjandust. Osa uuritavaid õpilasi tõi välja, et nende huvi lugemise vastu on mõjutanud ka vanem õde või vend.

No, esimese raamatu, mis ma lugesin, ma lugesin koos õega, /.../, sest ma tahtsin õppida lugemist ja siis õde aitas. (Õ5)

Kooli kategooria all tõid uuritavad välja, et kool on aidanud neil leida meeldivat kirjandust, millest nad varem midagi ei teadnud või mida nad niisama lugenud poleks. Näidetena toodi „Kalevipoeg”, „Tasuja” ja „Tom Sawyeri seiklused”. Leidus ka õpilasi, kes tunnistasid, et neile ei meeldi koolis pakutud lugemine.

Mulle ei meeldi need raamatud, mida me loeme koolis. Ma ei arva, et see huvi tekitab. (...) Nad peaksid rohkem valima raamatud, mida iga inimene võiks lugeda. Praegu me peame lugema „Kalevipoega” /.../ ei tekita huvi, me lihtsalt peame lugema, et teada Eesti ajalugu (...). (Õ4)

Sõprade kategooria all tunnistasid uuritavad, et noorte seas ei ole raamatud eriti populaarne kõneaine. Siiski oli neid intervjueeritavaid, kes on soovitanud mõnda head teost sõbrale ning on saanud ka sõbralt soovitusi mõne raamatu kohta, mis neile ka esmapilgul huvi pakkus. Üks uuritav kirjeldas sõbra soovituse abil raamatu leidmist järgnevalt:

Ma olen ükskord küll saanud sõbra käest ühe raamatu soovituse. (...) „Percy Jackson ja välguvaras”. Ja esimese raamatu lugesin läbi, väga meeldis, tahaks millalgi teise osa ka lugeda. (Õ3)

Raamatu omaduste all toodi välja välimus, millest rääkides väitsid uuritavad õpilased, et raamatu paksus neid ei heiduta, kuid lehekülgede arv võiks eelistatult jääda 120 (Õ1) – 600

(Õ2) lehekülje vahele. Õpilased eelistasid pigem lugeda pikki ja huvitavaid raamatuid, sest lühikeste raamatute sisu kaldub jääma pealiskaudseks. Intervjueeritavate hinnangul peaks raamatukaas olema kõitev, kuid neile meeldib ka sirvida raamatut, et saada kiire ülevaade, kas teema ja tegelased neile meeldivad. Lisaks mainiti, et sirvimisega saab kindlaks teha ega raamatu tekst ei ole kirjutatud liiga suures kirjas, sest siis meenutab see pigem väikestele lastele mõeldud raamatut. Oluliseks osutus ka raamatu tagakaane kokkuvõte, kust leiab ilma erilise pingutuseta raamatust ülevaate. Oli ka arvamusi, et raamatus võiks olla kergem ja tänapäevasem sõnavara:

(...) me tahame selliseid, kus nagu ei kasutata väga veidraid ja raskeid sõnu, mida võib-olla tänapäeval ei kasutata. Sellepärast et, noh, ei saa aru. (Õ3)

Kokkuvõtteks mõjutavad õpilaste raamatu valikut eelkõige kodu ja perekond. Ilmnes, et paljusid õpilasi suunavad mõnd raamatut lugema vanemad või vanemad õed-vennad, andes raamatusoovitusi ning kontrollides loetu mahtu. Samuti pakub kool õpilastele lugemiseks kirjandust, mille raames saavad õpilased avastada selliseid raamatuid, mida nad ise ei avastaks. Õpilased nentisid ka, et kuigi raamatutest rääkimine ei ole nende sõprusringkonnas populaarne, on sõbrad siiski olulised raamatute soovitajad. Raamatute valikul on määravaks raamatu välised omadused, vaadatakse nii teose paksust, kirjasuurust, esikaant kui ka tagakaane lühikokkuvõtet.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised raamatuteemad ja -tegelased köidavad 6. klassi õpilasi ning mille alusel nad raamatuid valivad. Eesmärgist lähtuvalt sõnastati kolm uurimisküsimust.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised teemad meeldivad 6. klassi õpilastele. Tulemustest selgus, et 6. klassi õpilastele pakub huvi seiklusteemalised raamatud. Õpilased hindavad põnevust ja võimalust kogeda tegevusi, mida päriselus suure tõenäosusega juhtuda ei saa. Lugemishuvi tekitavad ka tõsielulised ja sügavamad teemad, kus saab tegelasega samastuda või nende vastu empaatiat tunda. See tulemus ühtib Aydını ja Bağcı Ayrancı (2018) uurimustulemustega, milles seikluslikud ja emotsionaalsed lood olid 6. klassi õpilaste seas populaarsed, sest seiklused pakkusid põnevust ja emotsioonid võimaldasid kaasa elada. 6. klassi õpilased väärtustavad lugusid, mis pakuvad elamusi ning võimalusi samastumiseks. Tähtsusetlik sisu aitab luua isiklikku seost loetuga ja soodustada lugemishuvi (Aydın & Bağcı Ayrancı, 2018). Kuna huvi ja samastumine on individuaalsed ning ajas

muutuvad, on oluline pakkuda mitmekesisist lugemisvara, mis toetaks õpilaste empaatia (Org, *s.a.*). Ent teostatud uurimus tõi esile ka uudsed ja tundmatud teemad, mis võimaldavad õpilastel oma silmaringi avardada ning maailma teisiti tajuda. Näiteks meeldib õpilastele lugeda teemadest, mis käsitlevad tulevikumaailma, tehnoloogia arengut ja elu väljaspool maad. Vapper (2018) leidis samuti, et võimalusel eelistasid õpilased lugemiseks valida uudiskirjanduse teoseid. See viitab sellele, et 6. klassi õpilased on oma loomult uudishimulikud, eelistades lugemiseks teoseid, mis pakuvad midagi uut ja teistsugust võrreldes igapäevaeluga. Kui teos pakub ka emotsionaalset kaasatust ja põnevat tegevustikku, tekitab see suurema lugemishuvi ning aitab kujundada püsivamat ja tähenduslikumat suhet kirjandusega.

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, missugused raamatutegelased köidavad 6. klassi õpilasi. Kogutud andmete põhjal selgus, et 6. klassi õpilasi köidavad kõige enam raamatutegelased, kellel on positiivsed omadused. Kõige rohkem hinnatakse julgeid, kangelaslikke ja tarku tegelasi, kes oskavad kriitiliselt mõelda ja teisi aidata. Positiivsed iseloomujooned, nagu heasüdamlikkus, julgus ja ausus, võivad luua õpilastele eeskuju ning on olulised ka suhestumisel (Poletti *et al.*, 2016; Sen & Karagul, 2021). See viitab sellele, et kui tegelased kõnetavad lugejat isiklikul tasandil, suureneb ka tema seotus loetuga, mis omakorda toetab lugemishuvi kujunemist. Tähenduslik ja emotsionaalselt rikastav sisu loob aluse sügavamale huvile kirjanduse vastu ning motiveerib noori raamatute poole pöörduma ka väljaspool koolikeskkonda. Uuring kinnitas Seni ja Karaguli (2021) tulemusi, et suhestumisel on oluline vanus. Selle uuringu tulemustest selgus, et eelistatakse lugeda endast natuke vanemate tegelaste elust sooviga teada saada, kuidas nemad lahendavad probleeme. Vanemate tegelaste eelistamine ei tulene üksnes uudishimust, vaid peegeldab kirjanduse rolli noore lugeja sotsiaalses ja emotsionaalses arengus. Lugemine aitab õpilastel mõista teiste inimeste tundeid ja kogemusi, arendades empaatiat ja sotsiaalset teadlikkust (Sullivan, 2015). See toetab emotsionaalset intelligentsust, mis on oluline igapäevastes suhtlusolukordades ja konfliktides (Kucirkova *et al.*, 2017). Seega võib järeldada, et vanemad tegelased tekitavad 6. klassi õpilastes lugemishuvi, pakkudes olulisi eeskujusid ja aidates kaasa nende väärtushinnangute ning maailmapildi kujunemisele. Sellest uuringust selgus, et 6. klassi õpilased eelistavad põhjalikult tutvustatud tegelasi. Dialoogi ja sisemonoloogi rolli tegelaskujude sügavamaks iseloomustamiseks ja seeläbi lugejate kaasamiseks on rõhutatud ka varasemates uurimustes (Koivisto & Nykänen, 2016; van Lissa *et al.*, 2016). See viitab sellele, et hoolikalt ja oskuslikult loodud tegelaskujud aitavad lugejatel loo sündmusesse rohkem süveneda ja suurendavad emotsionaalset sidet kirjandusteosega, toetades empaatia ja

narratiivse mõistmise arengut (Koivisto & Nykänen, 2016; van Lissa *et al.*, 2016). Sellised tegelased pakuvad rohkem mõtlemisainet ja soodustavad arutlusvalmidust, aidates kujundada noore lugeja maailmapilti (Männiste, 2018).

Õpilased tõid välja ka raamatutegelaste negatiivsed omadused, mis võivad meeldida või tekitada vastuolulisi emotsioone – näiteks pinget või vaenulikkust. See tulemus võimaldab mõista, et huvitavad ei ole üksnes täiuslikud tegelased, vaid ka need, kellel on keerukamad ja mitmetahulisemad iseloomujooned. Sellised iseloomuomadused aitavad lugejal kiiremini raamatutegelasega suhestuda ja tõdeda, et keegi pole ideaalne, mis omakorda muudab tegelase usutatavamaks ja loo haaravamaks. Kui lugeja tunneb end tegelasega seotuna, suureneb emotsionaalne kaasatus, mis toetab lugemishuvi, kuna tekst muutub isiklikumaks ja tähenduslikumaks. See aitab noortel lugejatel kogeda lugemist mitte ainult kui kohustust, vaid kui nauditavat ja väärtuslikku tegevust. Ka Org (2022) juhtis tähelepanu asjaolule, et ka keerukate ja raskete tegelastega on võimalik suhestuda ning empatiseeruda. Sen ja Karagul (2021) väitsid, et noortele meeldib lugeda raamatutegelastest, kes seisavad silmitsi lugejatele sarnaste probleemidega ning omavad sarnaseid kogemusi, mistõttu on nendega võimalik kergesti suhestuda. Seega võib väita, et sõltumata raamatutegelaste headest ja halbade iseloomuomadustest, eelistavad 6. klassi õpilased pigem selliseid tegelasi, kellega neil on kõige paremini suhestuda, kes on realistlikumad ja seega ka mitmekihilisemad. Sellised tegelased toetavad noore identiteedi kujunemist ning aitavad mõista väärtusi ja inimsuhteid. Samal ajal võivad erineva tausta ja kogemusega tegelased avardada õpilaste maailmapilti ning arendada empaatiat (Org, 2022), mis loob eeldused sügavamaks seotuseks loetuga. Kui noor tunneb, et kirjandus peegeldab tema enda või teiste kogemusi, muutub lugemine tähenduslikumaks ning suureneb ka valmisolek raamatuid iseseisvalt avastada, toetades lugemishuvi ja selle püsimist (Fulmer *et al.*, 2015; Hidi, 2001).

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, mille alusel valivad 6. klassi õpilased raamatuid. Uuringu tulemused näitavad, et õpilaste raamatute valikut mõjutavad sellised tegurid, nagu kodu ja perekond, kool ning sõbrad. Uuringus ilmnes, et kodu- ja perekond mängivad olulist rolli lugemisharjumuse kujunemisel. Õpilased pööravad tähelepanu oma vanemate ja vanema õe/venna soovitudele. Ka varasemad uuringud toovad välja, et kodune lugemiskeskond on ülimalt oluline positiivsete lugemisharjumuste kujunemisel, luues õpilastele võimaluse ise valida teoseid, mis neid huvitavad (Kasáčová & Babiaková, 2019; Scholastic & Fluent, 2022; Wanders *et al.*, 2021). Seega võib järeldada, et toetav ja vaba lugemiskeskond soodustab iseseisva ning motiveeritud lugeja arengut. Kuigi koolikeskkond pakub võimalusi uute kirjandusteoste avastamiseks, võib see samas tekitada

õpilastes vastakaid tundeid, kui valik ei vasta nende isiklikele huvidele. Sarnasele tulemusele jõudsid ka Vapper (2018) ja Smith (2009) oma uurimustes. See viitab sellele, et kuigi koolil on oluline roll lugemishuvi laiendamisel, on õpilaste kaasamine teoste valikusse samuti tähtis, et säilitada nende sisemine motivatsioon ja positiivne hoiak lugemise suhtes. Kuigi sõprade soovitusi peetakse oluliseks teguriks, mis aitavad luua esmaseid positiivseid lugemiselamusi (Wanders *et al.*, 2021), siis selles uuringus sõprade või kooli roll 6. klassi õpilaste raamatute valikul nii oluliselt ei ilmnenu. Pigem vastasid õpilased, et neile ei meeldi enamasti koolis pakutav kirjandus ja raamatutest vestlemine pole noorte seas populaarne kõneaine. Selline põhjendus viitab aga sellele, et peamiselt toimub lugemisharjumuste kujundamine koolis, kus iga raamat ei saagi igale õpilasele meeldida, mistõttu võivad õpilased olla ilukirjanduse suhtes negatiivselt meelestatud või suhtuda sellesse ükskõikselt. Seega võiks positiivsete lugemisharjumuste kujundamine alata autori arvates kodust või sõprusringkonnast, kus õpilasel on suurem valikuvabadus ning seeläbi ka suurem huvi raamatuteemade analüüsimiseks koos pereliikmete või sõpradega.

Uuringus osalenud õpilaste lugemisvalikut mõjutavad ka teose välised omadused, nagu raamatu paksus, paeluv kaanekujundus ja kergesti loetav sõnavara. Selle uuringu tulemused kinnitavad, et õpilased eelistavad teoseid, mis pakuvad nii esteetilist naudingut kui ka selget ja kaasaegset keelt, vältides liigset teksti ja keerulist sõnavara. Varasemad uuringud (Ateş *et al.*, 2012; Aydın & Bağcı Ayrancı, 2018) rõhutavad samuti, et visuaalsed ja tehnilised omadused mängivad olulist rolli, kuna need mõjutavad esmamuljet ning seeläbi ka lugemishuvi. Seega võib järeldada, et raamatu visuaalne külge mängib olulist rolli, määrates, kas see suudab tähelepanu tõmmata ja kutsuda edasi lugema. Õpilaste lugemisvalik on mitmetahuline protsess, kus isiklikud eelistused (Ateş *et al.*, 2012; Merga, 2014; Poletti *et al.*, 2016; Vuong *et al.*, 2021), keskkonnamõjud (Scholastic & Fluent, 2022; Vuong *et al.*, 2021; Wanders *et al.*, 2021) ning teose esteetilised ja tehnilised kriteeriumid (Ateş *et al.*, 2012) töötavad koos, et määrata, millised teosed jäävad neile meelde ja soodustavad positiivset lugemiskogemust.

Bakalaureusetöö praktiline väärtus seisneb uues teadmises, mis võib aidata nii lapsevanematel kui ka õpetajatel arvestada õpilaste arvamustega, et neid tõhusamalt lugema innustada. Samuti võib õpilaste kaasamine oma lugemiskogemuse kujundamisse, selle üle arutlemisse soodustada nende lugemishuvi suurenemist. Uurimistöö tugevusteks võib lugeda 6. klassi õpilastelt andmete kogumist, mis võimaldas saada vahetu ülevaate õpilaste isiklikest eelistustest ja arvamustest. Selle töö piiranguks on valim, mis koosnes peamiselt vaid ühe klassi õpilastest ja uuringus osalejad olid valdavalt suurema lugemishuviga, mistõttu ei pruugi

uurimus kajastada nende õpilaste arvamusi, kes meelsamini ei loeks. Piiranguna võib välja tuua asjaolu, et see on uurija esmane kogemus nii intervjuude läbiviimisel kui ka andmeanalüüsi teostamisel.

Edasistes uuringutes võiks keskenduda ühele aspektile korraga, näiteks raamatuteemade või -tegelaste uurimisele, et saada põhjalikum ülevaade 6. klassi lugemishuvi soodustamise võimalustest. Samuti oleks edasistes uuringutes oluline kaasata suurem ja mitmekesisem valim, sh ka neid õpilasi, kelle jaoks lugemine pole meelistegevus. See võimaldaks saada mitmetahulisema ülevaate ning teha tulemuste põhjal üldistusi laiemale õpilasgrupile. Tulemuste kogumiseks võiks kaaluda küsimustike kasutamist, mis võimaldaksid kiiret ja struktureeritud andmete kogumist suuremalt hulgalt õpilastest.

Tänuõnad

Autor tänab bakalaureusetöö juhendajat Tiia Krassi, kelle nõuanded ja igakülgne tugi olid hindamatud. Erilist tänu soovib autor avaldada Liina Lepale kasulike soovitude ja motiveerimise eest. Samuti tänab autor uuritavaid, õpetajat, kelle abiga uuritavateni jõuti, ning pere liikmeid, eriti enda õde, kes lisaks kodeerimisele aitas ka teiste töö käigus tekkinud küsimustega.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kelly Arusoo

/allkirjastatud digitaalselt/

14.05.2025

Kasutatud kirjandus

- Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 3 (2023). *Riigi Teataja I* 08.03.2023, 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>
- Aloqaili, A. (2012). The relationship between reading comprehension and critical thinking: A theoretical study. *Journal of King Saud University - Languages and Translation*, 24, 35–41. <https://doi.org/10.1016/j.jksult.2011.01.001>
- Ateş, S., Çetinkaya, Ç., & Yıldırım, K. (2012). How to choose a readable book. *Elementary Education Online*, 11(2), 319–331.
- Aydın, G., & Bağcı Ayrancı, B. (2018). Reading Preferences of Middle School Students. *World Journal of Education*, 8(2), 127–139. <https://doi.org/10.5430/wje.v8n2p127>
- Biyik, M. A., Erdogan, T., & Yildiz, M. (2017). The Examining Reading Motivation of Primary Students in the Terms of Some Variables. *International Journal of Progressive Education*, 13(2), 31–49.
- Clark, C., Picton, I., Cole, A., & Oram, N. (2024). *Children and young people's reading in 2024*. National Literacy Trust.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). *Determining validity in qualitative inquiry. Theory into Practice*, 39(3), 124–130.
- Fahim, M., & Kamali, Z., (2011). The relationship between critical thinking ability of iranian EFL learners and their resilience level facing unfamiliar vocabulary items in reading. *Journal of Language Teaching and Research*, 2, 101–114.
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research* (4th ed.). SAGE Publications Ltd.
- Forsia, L., Sari, F. I., & Purnawati, P. (2022). Correlation of Students' Reading Interest, Vocabulary Mastery and Their Reading Comprehension. *English Education, Linguistics, and Literature Journal*, 1(2), 122–131.
- Fulmer, S.M., D'Mello, S. K., Strain, A., & Graesser, A. C. (2015). Interest-based text preference moderates the effect of text difficulty on engagement and learning. *Contemporary Educational Psychology*, 41, 98–110. [10.1016/j.cedpsych.2014.12.005](https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2014.12.005)
- Hidi, S. (2001). Interest, reading, and learning: Theoretical and practical considerations. *Educational Psychology Review*, 13(3), 191–209. <https://doi.org/10.1023/A:1016667621114>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

- Kasáčová, B., & Babiaková, S. (2019). The causes of a declining interest in reading among teenagers. Qualitative research of 13-year-old students. *ICERI2019 Proceedings*, 2979–2985 <https://doi.org/10.21125/iceri.2019.0760>
- Khairuddin, Z. (2013). A Study of Students' Reading Interests in a Second Language. *International Education Studies*, 6(11), 160. <https://doi.org/10.5539/ies.v6n11p160>
- Kirby, J. R., Ball, A., Geier, B. K., Parrila, R., & Wade-Woolley, L. (2011). The development of reading interest and its relation to reading ability: Reading interest and reading ability. *Journal of Research in Reading*, 34(3), 263–280. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2010.01439.x>
- Koivisto, A., & Nykänen, E. (2016). Introduction: Approaches to fictional dialogue. *International Journal of Literary Linguistics*, 5(2). <https://doi.org/10.15462/ijll.v5i2.56>
- Kucirkova, N., Littleton, K., & Cremin, T. (2017). Young children's reading for pleasure with digital books: Six key facets of engagement. *Cambridge Journal of Education*, 47(1), 67–84. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2015.1118441>
- Laherand, M-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis. 2. Tr.* Infotrükk.
- Merga, M. K. (2014). What would make them read more? Insights from Western Australian adolescents. *Asia Pacific Journal of Education*, 36(3), 409–424. <https://doi.org/10.1080/02188791.2014.961898>
- Mustadi, A., & Amri, F. (2020). Factors Affecting Reading Interest of Elementary School Students. *2nd Yogyakarta International Conference on Educational Management/Administration and Pedagogy (YICEMAP 2019)*. 15–21. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201221.004>
- Männiste, L. (2018). *Ilukirjanduslike eeskujude roll lugemishuvi tekkimises kahe elva linna kooli 4.-5. klassi õpilaste arvamuste põhjal*. [magistritöö, Tartu Ülikool]. ADA. <http://hdl.handle.net/10062/61872>
- Org, A. (2022). Algupärase noor(te)kirjanduse tuumi ja veeri. *Looming*. <https://www.looming.ee/arhiiv/alguparase-noortekirjanduse-tuumi-ja-veeri/>
- Org, A. (s.a.). Koolikirjandus. Lugemistekstide valik põhikoolis. *PK Kirjandus*. <https://projektid.edu.ee/display/OKMV/PK+Kirjandus>
- Pekrun, R. (2022). Emotions in reading and learning from texts: Progress and open problems. *Discourse Processes*, 59(1–2), 116–125. <https://doi.org/10.1080/0163853X.2021.1938878>
- Renninger, K. A. (1998). The roles of individual interest(s) and gender in learning: An overview of research on preschool and elementary school-aged children/students. *In*

- Interest and learning: Proceedings of the Seon Conference on Interest and Gender.* 165–174. <https://works.swarthmore.edu/fac-education/177/>
- Robertson, D. A., & Padesky, C. J. (2019). Keeping Students Interested: Interest-Based Instruction as a Tool to Engage. *The Reading Teacher*, 73(5), 575–586. <https://doi.org/10.1002/trtr.1880>
- Poletti, A., Seaboyer, J., Kennedy, R., Barnett, T., & Douglas, K. (2016). The affects of not reading: Hating characters, being bored, feeling stupid. *Arts and Humanities in Higher Education*, 15(2), 231–247. <https://doi.org/10.1177/1474022214556898>
- Ruslin, R., Mashuri, S., Sarib, M., Alhabsyi, F., & Syam, H. (2022). Semi-structured Interview: A methodological reflection on the development of a qualitative research instrument in educational studies. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 12(1), 22–29 <https://doi.org/10.9790/7388-1201052229>
- Santi, E., Kholipa, R., Putri, M.G., & Mujiono. (2021). Reading interest strength and vocabulary acquisition of EFL learners: A metaanalysis. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(3), 1225–1242. <https://doi.org/10.52462/jlls.87>
- Scholastic Australia. (2016). *Kids & Family Reading Report: Australia edition.* <https://www.scholastic.com/content/dam/KFRR/InternationalReports/KFRRAUS.pdf>
- Scholastic & Fluent. (2022). *Scholastic Kids & Family Reading Report* <https://www.scholastic.com/content/corp-home/kids-and-family-reading-report.html>
- Sen, E., & Karagul, S. (2021). A study of secondary school students' perceptions of fictional characters. *International Journal of Educational Methodology*, 7(3), 433–446. <https://doi.org/10.12973/ijem.7.3.433>
- Smith, N. L. (2009). *A Study of Middle Grades Students' Reading Interests, Habits, and Achievement.* The University of North Carolina at Chapel Hill University Libraries. <https://doi.org/10.17615/BFWQ-2689>
- Sullivan, P. A. (2015). The Life-Long Benefits of Reading for Pleasure. *The School Librarian*, 63(1), 5–6.
- Tire, G., Puksand, H., Lepmann, T., Henno, I., Lindemann, K., Täht, K., Lorenz, B., & Silm, G. (2019). *Suurim rahvusvaheline õpilaste õpitulemuslikkuse uuring PISA 2018.* https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/PISA%202018-19_RAPORTweb.pdf
- Ugwu, E. O. (2019). Effect of Student Teams-Achievement Divisions and Think–Pair–Share on students' interest in reading comprehension. *Journal of Educational Research and Practice*, 9(1), 316–330. <https://doi.org/10.5590/jerap.2019.09.1.22>

- Van Lissa, C. J., Caracciolo, M., van Duuren, T., & van Leuveren, B. (2016). Difficult empathy: The effect of narrative perspective on readers' engagement with a first-person narrator. *DIEGESIS: Interdisciplinary E-Journal for Narrative Research*, 5(1), 43–63.
- Vapper, M. (2018). *Õpilaste valitud kirjandusteoste osakaal ja tähendus põhikooli II-III astme kirjandustundides*. [magistritöö, Tallinna Ülikool]. Etera.
<https://www.etera.ee/zoom/45320/view?page=1&p=separate&tool=info>
- Vuong, Q.-H., Nguyen, M.-H., & Le, T.-T. (2021). Home Scholarly Culture, Book Selection Reason, and Academic Performance: Pathways to Book Reading Interest among Secondary School Students. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(2), 468–495. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11020034>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. <http://hdl.handle.net/10062/36419>
- Wanders, F. H. K., Dijkstra, A. B., Maslowski, R., van der Veen, I., & Amnå, E. (2021). The role of teachers, parents, and friends in developing adolescents' societal interest. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 65(5), 736–751.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1754901>

Lisad

Lisa 1. Taustaandmed

	Õ1	Õ2	Õ3	Õ4	Õ5	Õ6	Õ7
Sugu	Tüdruk	Tüdruk	Poiss	Tüdruk	Tüdruk	Poiss	Tüdruk
Vanus	12	12	13	13	12	13	13
Kas meeldib lugeda?	Oleneb	Jah	Jah	Oleneb	Jah	Jah	Oleneb
Kui tihti loed?	Siis kui koolis peab	Iga päev	Üks kord nädalas	Üle päeviti	Tihti	Nädalas 3–4 päeva	Iga õhtu kuni kord kuus
Kui palju aega tavaliselt lugemisele pühendad?	0,5 tundi	Tund	Tund	2–3 tundi	Tund	–	0,5–1,5 tundi

Lisa 2. Intervjuukava

Soojendusküsimused:

- Kui vana sa oled?
- Kas sulle meeldib lugeda, Miks?
- Kui tihti sa loed raamatuid?
- kui palju aega tavaliselt lugemisele pühendad?
- Mis on selline /viimane raamat, mis sulle meeldis?
- Milline on su lemmikraamat?

Lõpüküsimus: Mida soovid veel lugemishuvi teema kohta öelda?

Uurimisküsimused	Intervjuu küsimused	
Milliste raamatuteemade lugemisest huvituvad 6. klassi õpilased?	Põhiküsimused	Lisaküsimused
	Millised teemad köidavad sind raamatutes kõige rohkem ja millised jätavad pigem külmaks?	<ul style="list-style-type: none">• Kas sind huvitavad kaasaegsed teemad, millest sa midagi tead, või endisaegsed lood, mida sa nii hästi ei tunne? Miks?• Kas sind köidavad rohkem väljamõeldud lood või sellised, mis võiksid ka päriselus juhtuda?• Millised teemad on sinu arvates igavad ja miks?• Kas oled kunagi lugenud raamatut, mille teema tundus alguses igav, kuid lõpuks meeldis? Mis selle huvitavaks muutis?
	Milliste raamatutega samastud?	<ul style="list-style-type: none">• Millist tüüpi raamatuid eelistad – neid, mis peegeldavad sinu enda kogemusi, või neid, mis viivad sind uude ja tundmatusse maailma? Miks?• Mis tunne tekib, kui leiad raamatus midagi tuttavlikku omaenda elust?

	<p>Kuidas suhtud ilukirjandusse ja mitteilukirjandusse?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Milliseid lugusid naudid rohkem – tõestisündinud või väljamõeldud? • Mis paneb sind valima ilukirjanduse asemel mitteilukirjandust või vastupidi?
	<p>Mis teemad võiksid sinu vanusegruppi kõnetada?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kui sa peaksid valima ühe raamatu, mida terve klass koos loeks, mis see oleks ja miks? • Millised teemad tekitavad sinu eakaaslaste seas kõige rohkem arutelu? • Mis teemad peegeldavad kõige paremini noorte igapäevaelu ja kogemusi? Miks?
<p>Missugused raamatutegelased köidavad 6. klassi õpilasi?</p>	<p>Põhiküsimused</p>	<p>Lisaküsimused</p>
	<p>Millised tegelased sulle raamatutes kõige rohkem meeldivad?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Millist raamatutegelast tahaksid päriselus kohata? Miks? • Mida sa temalt küsiksid? • Millist raamatutegelast pead oma eeskujuks, miks? Milliseid tema omadusi soovid endale? Miks?
	<p>Millised omadused teevad tegelased huvitavaks?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mis teeb sinu arvates ühe tegelase unustamatuks? • Millised raamatutegelasega sa soovid sarnaneda või erineda? Too näiteid. • Kui sa peaksid ise raamatu kirjutama, missuguse tegelase sinna paneksid? Missugused omadused tal olema peaksid?
	<p>Milliseid raamatutegelasi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Milliseid raamatutegelasi sa eelistad, kas neid, kes on sinuga sarnased, või

	<p>eelistad - omavanuselisi või vanemaid nooremaid?</p>	<p>hoopis neid, kes on täiesti teistsugused? Miks nii?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Milliseid lugusid meeldib sulle lugeda: neid, mis käsitlevad sinu enda vanuseid lapsi või täiesti teistsuguseid tegelasi? Miks? • Kas sa eelistad tegelasi, kellega saad samastuda, või hoopis neid, kes on väga erinevad sinust? 								
	<p>Kuidas sulle mõjuvad negatiivsed tegelased?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kas oled lugenud mõnest pahalasest, kes sulle tegelikult väga meeldis? Miks see nii oli? 								
<p>Mille alusel valivad 6. klassi õpilased lugemiseks raamatuid?</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="475 1010 778 1093">Põhiküsimused</th> <th data-bbox="778 1010 1430 1093">Lisaküsimused</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="475 1093 778 1451"> <p>Kuidas mõjutavad kodu ja vanemad sinu lugemisharjumusi ning raamatute eelistusi?</p> </td> <td data-bbox="778 1093 1430 1451"> <ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on vanemad suunanud sind lugema? • Kas sul on kodus raamaturiul, kust oled leidnud endale meelepärast lugemist? • Missuguseid teisi raamatuid oled sa kodus veel märganud? </td> </tr> <tr> <td data-bbox="475 1451 778 1756"> <p>Millist rolli mängib kool raamatute lugemisel ja kirjanduse vastu huvi tundmisel?</p> </td> <td data-bbox="778 1451 1430 1756"> <ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on koolis antud kirjandus aidanud sul leida mõne uue toreda teose? Too mõni näide. • Kui tihti analüüsite klassikaaslastega koos vabal ajal raamatuid? </td> </tr> <tr> <td data-bbox="475 1756 778 2018"> <p>Kuidas mõjutavad sõbrad sinu raamatute valikut?</p> </td> <td data-bbox="778 1756 1430 2018"> <ul style="list-style-type: none"> • Kas sõbrad on soovitanud sulle mingit head raamatut? Millist? Too näide? Kas ka sinule meeldis see raamat? Miks? • Kui tihti räägite sõpradega raamatutest? </td> </tr> </tbody> </table>		Põhiküsimused	Lisaküsimused	<p>Kuidas mõjutavad kodu ja vanemad sinu lugemisharjumusi ning raamatute eelistusi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on vanemad suunanud sind lugema? • Kas sul on kodus raamaturiul, kust oled leidnud endale meelepärast lugemist? • Missuguseid teisi raamatuid oled sa kodus veel märganud? 	<p>Millist rolli mängib kool raamatute lugemisel ja kirjanduse vastu huvi tundmisel?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on koolis antud kirjandus aidanud sul leida mõne uue toreda teose? Too mõni näide. • Kui tihti analüüsite klassikaaslastega koos vabal ajal raamatuid? 	<p>Kuidas mõjutavad sõbrad sinu raamatute valikut?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kas sõbrad on soovitanud sulle mingit head raamatut? Millist? Too näide? Kas ka sinule meeldis see raamat? Miks? • Kui tihti räägite sõpradega raamatutest?
Põhiküsimused	Lisaküsimused									
<p>Kuidas mõjutavad kodu ja vanemad sinu lugemisharjumusi ning raamatute eelistusi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on vanemad suunanud sind lugema? • Kas sul on kodus raamaturiul, kust oled leidnud endale meelepärast lugemist? • Missuguseid teisi raamatuid oled sa kodus veel märganud? 									
<p>Millist rolli mängib kool raamatute lugemisel ja kirjanduse vastu huvi tundmisel?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas on koolis antud kirjandus aidanud sul leida mõne uue toreda teose? Too mõni näide. • Kui tihti analüüsite klassikaaslastega koos vabal ajal raamatuid? 									
<p>Kuidas mõjutavad sõbrad sinu raamatute valikut?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kas sõbrad on soovitanud sulle mingit head raamatut? Millist? Too näide? Kas ka sinule meeldis see raamat? Miks? • Kui tihti räägite sõpradega raamatutest? 									

		<p>Kas sa soovitud ise oma sõpradel mõnd raamatut lugeda?</p>
	<p>Mis köidab sind raamatu juures kõige rohkem?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Mis on raamatu valikul sinu jaoks kõige tähtsam (teema, tegelased, raamatu välimus, kellegi soovitus (kelle?))? ● Kas raamatu kaanepilt või pealkiri mõjutab sinu valikut? Miks? ● Kui sa saaksid disainida oma raamatu kaane, mida sa sinna paneksid, et teised tahaksid seda kindlasti lugeda? ● Kas sulle meeldib enne lugemist sirvida raamatu tutvustust või esimest peatükki? ● Kas valiksid pigem raamatu, mis on lühike ja lihtne, või sellise, mis on pikem ja keerukam, aga huvitav? ● Kuidas sinu arvates erinevad sinu eakaaslaste eelistused raamatuvalikul võrreldes vanemate põlvkondadega?

Lisa 3. Näide kodeerimisest

07:10
Tekib rohkem seost. Nii liigume edasi, siis raamatutegelaste juurde. Millised tegelased sulle raamatutes kõige rohkem meeldivad?
Intervjueeritav 2

07:15
Mulle meeldivad need tegelased, kes ei ole liiga kohutavalt naiivsed.
K. RQ2-12

07:17
Miks niimoodi?
Intervjueeritav 2

07:23
Sellepärast, et siis nad ootavad, et juhtub asju, mida tegelikult ei juhtu mitte kunagi ja see on täielikult arusaadav.
K. RQ2-12

07:28
Oi. Mis teeb sinu arvates ühe tegelase unustamatuks?
Intervjueeritav 2

07:35
Unustamatuks, kui tal on midagi teistsugust kui teistel. Aga ei ole niimoodi, et ta ütleb, mina olen kõige teistsugusem, mul on midagi teist.
K. RQ2-56 RQ2-14

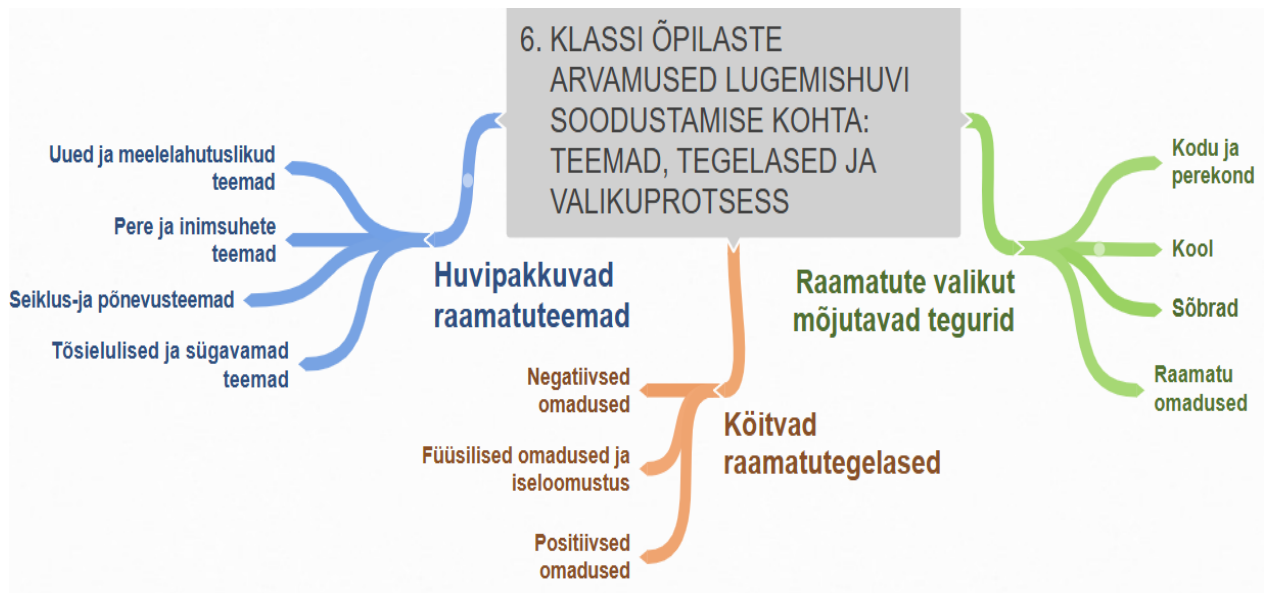
07:40
Aga oskad sa näite tuua, et, et mis see, see isikuomadus oleks, mis?
Intervjueeritav 2

07:54
Isikuomadus, võib-olla. Võib-olla see isegi, et ta ei tea alati kõike õigesti. Et raamatutes kiputakse peategelasi tegema perfektseteks vahepeal, nagu perfektseteks ja ideaalseteks.
RQ2-2

Category system ✕

- RQ2-6: Tegelane, kes hoolib teistest**

- RQ2-7: Välimuselt ilusad tegelased**

- RQ2-8: Naissoost tegelased**

- RQ2-11: Samavanuselised tegelased, kellega saab samastuda**

- RQ2-12: Ratsionaalsed tegelased, kes ei jookse ringi pea laiali**

- RQ2-14: Pole upsakas, ei edvista enda erisustega**

Lisa 4. Kategooriad uurimisküsimuste kaupa

Lisa 5. Väljavõte uurijapäevikust

Kuupäev	Märkmed
02.02.2025	(...) Panin tähele, et õpilane oli endale näiteküsimustele paberi peale üles kirjutanud. Sellgipoolest ei täheldanud, et ta oleks olnud võimalus neid vastuseid paberi pealt maha lugeda. (...) Küsides õpilaselt mitu küsimust korraga, sain vastu vaid viimasele poolele. Edaspidi tasuks mitmeosalised küsimused teha kaheks. (...)
(...)	
21.02.2025	Esimesed kolm intervjuud sai tekstiks.ee keskkonnas transkribeeritud. Kuigi suuresti transkribeeris ära tekstirobot, oli vaja ka mul teksti läbi kuulata ning vead parandada. (...) Hiljem saatsin seinistele uuritavatele transkriptsioonid, kuna kõik avaldasid selleks soovi intervjuu lõpus.
03.03.2025	Õpilane on pärit Lõuna-Ameerikast, mistõttu on väike keelebarjäär. Tuleb aeglasemalt küsida ning ka lihtsamaid termineid vajadusel selgitada. (...)
(...)	
03.03.2025	(...) Õpilasel on keeruline enda mõtteid väljendada. Ta ei leia sõnu, et enda mõtteid väljendada. Tuli rohkem aega anda. (...) Intervjuud segati, mil kell läks vahetundi. Küsisin õpilaselt, kas sobib, kui ma paari minutiga lõpetan, tema nõustus. Vastused ei olnud siiski enam nii põhjalikud ning ise ka kiirustasin, et õpilane saaks klassist asjad võtta ja järgmisesse tundi minna.
(...)	
15.03.2025	Kõik intervjuud on nüüd transkribeeritud ning failid on üles laaditud Qcamap keskkonda. Koodidele sobivate nimetuste leidmine on osutunud keeruliseks. Samuti on mitme lause puhul tekkinud küsimus, kas need tuleks ära märkida või ei ole need praegusel juhul relevantset. Arutleme neid kaaskodeerijaga. (...) Nädala pärast on plaanis ka teist korda kodeerida.

(...)	
22.03.2025	Kategoriseerimine osutus oodatust lihtsamaks. Koodid jagunesid küllaltki loogiliselt kategooriatesse. (...) Kategoriseerimise käigus märkasin, et mõned koodid võiks liita. Näiteks tundusid samasugust mõtet kandvat „lahkus” ja „kangelaslikkus”. Mõlema puhul olid õpilased välja toonud sellise tegelase see, kes aitab teisi.

Lisa 6. Õpilaste nimetatud raamatud koos autoritega

Autor	Teos
Louisa May Alcott	„Väikesed naised”
Michael Bond	„Paddingtoni seiklused”
Ernst H. Gombrich	„Maailma lühiajalugu noorele lugejale”
Colleen Hoover	„Ei iial enam”, „Kõik algab meist”
Ana Huang	„Äraspidi armastus”
Karen M. McManus	„Nõod”
Silvia Rannamaa	„Kadri”
Eno Raud	„Kalevipoeg”
J.K. Rowling	„Harry Potter”
Aino Pervik	„Arabella, mereröövli tütar”
Mark Twain	„Tom Sawyeri seiklused”
Jaanus Vaiksoo	„King nr 40”
Heiki Vilep	„Horlok ja Ürgvärava võti”

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kelly Arusoo,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „6. klassi õpilaste arvamused lugemishuvi soodustavate raamatute teemade, tegelaste ja valiku kohta”, mille juhendaja on Tiia Krass, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kelly Arusoo

14.05.2025